

1012-

1012
qu

36. 37
DISPUTATIO MEDICA *17347*

De

DOLORE HY-
POCHONDRIACO,

vulgò sed falsò
putato

SPLENETICO,

Quam

Sub Præsidio

Viri Nobilissimi & Experientissimi

MICHAELIS ETTMULLERI,

Phil. & Med. D.

Publicæ Philiatorum censuræ submittit

Author-Respondens

EMANUEL BLUM,

Hamburgensis.

Ad diem 4. Maji. Anno M. DC. LXXI.

H. L. Q. S.

L I P S I Æ,

Apud NICOLAUM SCIPIONEM.

Anno M. DC. LXXXIII.

Q. D. B. V.

PROEMIUM.

E Legans certè est illa comparatio, quam inter hominis, an-
 niq̄ue ætates instituit *Ovidius lib. Metamorph. 15.*
Nam tener, & lactens, pueriq̄ simillimus ævo
Vere novo est. tunc herba recens, & roboris experts
Turget. & insolita est: & spe delectat agrestes.
Transit in ætatem, post ver, robustior annus:
Firq̄ valens juvenis. neq̄ve enim robustior ætas
Excipit Autumnus, posito fervore juvenæ,
Naturus; mirisq̄ inter juvenemq̄, senemq̄;
Inde similis hÿems -----

hominis & anni ætatibus illæ Scientiarum, Artiumq̄ve respon-
 dent; nam, ut rectè *Sapiens* loquitur *Seneca*: *Nultum egerunt majores*
nostri, sed non peregerunt, multa agenda restant posteris; nec ulli post centum
annos exercendi ingenii deerit occasio: Ita legimus, Artis Pictoriæ adeo
tenera principia fuisse, ut rebus pictis nomina addiderint, eandem
verò progressu temporis ab Apelle vel optimè excultam, ac Naturæ
matris factum egregiè adumbratum fuisse; Ita medicamentorum
luxuriosa jam seges, de eorum singulatim agnitâ virtute surrexit;
Inprimis tamen, cum illis comparari potest, partium Humani Cor-
poris structuræ & usus cognitio: Hæc olim paulò obscuriori cali-
gine merfa erat, inde verò ab Harveo, Conringio, & forsan prius à Pau-
lo Sarpâ Venereo, motum sanguinis indicantibus, nonnihil firmiori
talo inniti cæpit, ac etiamnum novas vires & robur acq̄vit, ma-
jores à seculi hujus felicitate expectans. Maximè verò omnium
controversa fuit hætenus sententia de verâ structura & usu lienis, ve-
teribus huic multos morbos adscribentibus, recentioribus verò ipsi
patrocinantibus. Et horum quidem Clarissimorum Virorum ve-
 stigiiis

stigiis insistentes, & nos in presentiarum *lienem* à doloribus ipsi vulgò tributis vindicare, eosdemqve *colo* potiùs adscribendos esse, demonstrare conabimur.

CAPUT I.

Historiam doloris Hypochondriaci recenset.

§. I.

SIquæ alia totius corporis regio, utiqve tertius venter, abdomen qui vocatur Anatomicis, variis ac frequentissimis cruciatur doloribus. Inter plurimas autem, quas hic includit partes, primariò *Intestina* dolorosè affliguntur in morbo scilicet iliaco, dysenteriâ, tenesmo, dolore lumbari, passionibus Mulierum hysteriis, doloribus in & post partum, doloribus scorbuticis, convulsivis, nephriticis, aliisque similibus. Causas frequentiae horum dolorum inquirentes principem locum tenere videmus confluentiam succi biliosi salin. volat. oleosi, & succi pancreatici salin. acidi, cum chylo, ejusqve relicto intestina incrustante muco; nam ex horum sub finem duodeni concursu, non potest non à particularum inprimis salinar. hos liqvores componentium, diversimodâ constitutione insignis oriri agitatio & effervescentia, quæ in sanis quidem blandè ac sine omni molestiâ peragitur, in statu verò morbofo hæc ipsa sæpius augetur, subinde, etiam insigniter depravatur, quando videlicet vel chylus, in ventriculo non benè coctus, contumaciter spernit *Imperium Triumvirale* (ut hoc nomine succum biliosum, pancreaticum, & pituitam intestinalem indigitare cum *Sylvio* liceat) vel etiam quando horum, unus alteri prædominari studet, vel ex læsa constitutione vitiosè cum altero effervescit, hinc enim illæ lancinationes, distensiones, tormina, frigora, æstus, similesqve molestiæ modò vagæ modò fixæ in abdomine oriuntur, de quibus ægrotantes acerbè ut plurimum conqueri solent. Altera ab hac causa est frequentia flatuum, vitiosæ effervescentiæ perniciosâ proles, quibus dum à pituitosâ intestinorum dilutâ crustâ, similiter ac à præcipitatis partibus debitò terrestrioribus, feculentioribus, viscosioribus, via intercludi-

tur, fit, ut intestina distendantur vehementius, & quasi violenter divellantur cum acerbo patientium cruciatu. Accedunt his tertio loco, nervei funiculi, intestina frequenter cingentes, ex insignioribus ac mirabilibus eorum in mesenterio plexibus, ut ad alias abdominis partes, ita specialiter ad intestina distributi, à quibus sive per essentiam irritatis, sive per consensum cum aliis corporis partibus affectis, varii spasmodici, convulsivi ac acerbissimi dolores, modò in unâ abdominis parte separatim, modò verò conjunctim in omnibus ferè simul excitantur.

§. 2. Hos inter dolores, si quis alius acerbus contumax & sæpè recurrens, est iste dolor abdominis, qui percipitur sub hypochondrio sinistro, & quem ad imitationem *Clariff. Sylvii lib. 1. prax. cap. 14. §. 6. Hypochondriacum* vocabimus. Percipitur scilicet dolor gravissimè lancinans & pungens, interdum simul distendens & vehementer vellicans, fixus sub hypochondrio sinistro, & tam cavitatem illam, quam ibidem costæ spuria efformant, occupans, quam se etiam interdum latius extendens, ac partem illam molliorem lumbis conterminam obsidens, intumescencia sæpiùs ibi locorum manifestè apparet, nunc mollis & compressioni cedens, nunc verò tactui pertinaciùs resistens. Gravius ut plurimum urget dolor dum ægri supini jacent, uti & dum inspirant, tunc enim punctiones atrociores percipere se conqveruntur, admotâ verò manu regioni dolenti, hacqve compressâ remissio doloris & quoddam levamen percipitur; respiratio adest simul difficilis, non tantùm ob punctiones tunc perceptas, sed quod inspirando thoracem sufficienter distendere nequeant, quin impedimentum aliquod in hypochondriis, mediaqve regione epigastricâ, se opponere videatur. Præterea appetitus ferè semper simul est prostratus, supervenientibus interdum, si atrocior fuerit dolor, vomitibus contumacibus tam ingestorum quam liqvaaminum flavescensium, viridum, viscidorum, crassorum, tenuium, &c. sub quo vomendi conatu ægri miserabiliter de dolore exacerbatione conqveruntur. Deniqve alvus ut plurimum est obstructa, rariùs naturaliter fluida, rarissimè nimis laxa, urgetqve simul flatuum copia, quorum

rum excretionem levamen aliquod, sed parvum, nec diu durans percipiunt ægri. His interdum accedunt, & vel potissimum in sexu sequiori, dolores totum abdomen occupantes, & ad genitalia excurrentes, qui parturientium dolores ferè imitantur, hinc ad lumbos dorsumque reflexi tandem disparent, successivè denuò recurrentes. Clysmata injecta, & primariò quidem ex emollientibus, ac abstergentibus hinc & carminantibus, malum levare solent. Similiter quoque remedia externa ex oleis destillatis penetrantibus, aromaticis, regioni abdominis stomachali, s. scrobiculo cordis ut vocant, item hypochondrio sinistro, & ubi totum abdomen occupatur, umbilici orbitæ successivè illita conducunt. Interiùs verò egregium usum habent blandè laxantia & viscida abstergentia, nec non aromatica, item semina & radices sapore nonnihil acri, ac odore svari pollentes. In genere verò omnia falia volatilia partibus oleosis & spirituosis attemperata, item opiata addita magnarum hic virium esse experientia docet.

§. 3. Adstantes ubi audiunt ægrorum querelas, subito *Lienis* & affectum & culpam inculant: His pleno ore assentiuntur ipsi ægri, *lienis* pesimum viscus execrantes, quin non rarò ipsi Medici aut falsà opinione seducti, aut ut auram plebeculæ captent, similiter morbum *lienis* vocant, *Die Milz-Beschwerung*. Applicantur ob id emplastra splenetica usitata, de ammoniaco, de cicuta, meliloto, mucilagine semin. psyllii, &c. fiuntque inunctiones cum oleis capparum, oleo & extracto nicotianæ, oleo amygdalarum, oleo irino, lil. albor. nardino, tamariscino, juniper. laterin. rutac. anethin. quæ diutiùs continuata, tandem non sine fructu sunt. Assumuntur etiam per os usitatè Spiritus cochlear. nasturt. aq. & essent. spleneticæ, essent. splenis bovis, ess. fumar. compos. Tinct. essent. flor. croc. & falia martialia, saccharum Saturn. Remed. ex Tartaro parata, similiaque quibus & aperitur obstructus *lien*, & dissolvatur ejusdem infarctus, ut humoribus liber exitus concedatur, indeque isti dolores sopiantur.

CAPUT II.

Subjectum Doloris Hypochondriaci declarat.

§. I.

Splenis viscus usitatè inculari, ex dictis non minùs quàm quotidianis vulgi querelis patet; Nos tamen adæquatam affectus huius Subjectum esse dicimus *intestina sub hypochondrio sinistro delinescentia, tam tenuia, quàm primariò crassa, & ex his quidem frequentius intestini coli istam partem, quæ hypochondrium sinistrum occupat, & ubi colon ex ampliori cavitate arctius nonnihil constringitur, ut optimè observavit C. Baubinus, simulqve angulari figurâ curvatum ad renem sinistrum descendit; Est enim hic locus aptissimus, in quo aut scybala indurata hære, aut mucilagines acidæ stagnare, aut flatuum imperus cohiberi, retrudi, ac retroflecti possit; Ex quibus quid aliud quàm dolorum varii cruciatus, lancinationes, rosiones, punctiones, distensiones subnasci possunt; teste Hildano cent. 5. obs. 58. ubi ita habet: Cum excrementa, in superiori & capacissimâ intestini coli parte, in globos magnos, prout capacitas ferebat, indurata, à flatu versus hanc angustiam magnâ cum violentiâ pellantur, accidit, ut non nisi summo cum dolore permeare possint; Ex intestinis verò tenuibus, eam jejuni partem, quæ à lumbis liberius in hypochondrium sinistrum assurgit, ibiqve incurvatur, simili dolore interdum quoqve sed secundariò tantum affici, omninò cum Sylvio asserimus. V. Sylv. prax. p. 147. ut ut rariùs hoc ipsum contingere soleat.*

§. 2. Quod si exactè consideremus, quæ circa tales ægros eveniunt, vel spontè asserti nostri veritas se manifestat; Situs enim doloris, exactè ad coli situm & conformationem ibidem locorum se conformat, descendens subinde deorsum nonnihil ad renem usqve sinistrum, aut extendens se sub costis nothis non parùm versus hypochondrium dextrum; Imò evenit interdum, ut similis dolor, qui antè erat in hypochondrio dextro, successivè transferatur ad sinistrum, ibiqve fixâ sede firmatâ atrocius affligat; Unde etiam est, quod Clysmata tam potenter ferant opem, præsentaneumqve interdum sint remedium, quod & contactus & virtus eorum hùc inprimis pertingat. Accedit, quod quò contumacior est alvus, eò dolor sit atrocior, & quo illa fluidior, eò hic remissior; Item quod excretio flatuum malum levet, quos ex liene proficisci quis

quis afferat? quin hi ipsi potius nullibi magis quam in *Intestinis* specialiter verò in *colo* stabulantur. Econtra *lien* ratione situs, qui est sub *costis*, ita ut ultimam harum infimo suo extremo vix ac ne vix quidem contingat, tumorem vel visibilem oculis offerre, vel manu palpabilem tactui repræsentare nullo modo potest, id quod tamen veterum volunt asserta; nisi forsan *laxata admodum vel rupta sint vincula*, quibus diaphragmati, omento, ventriculo, locisque vicinis annectitur; quale exemplum in *Obs. 3. M. Bogdan. affixis Cultro Anatomico Lyseri* prostat; vel ab humore in eo stagnante in immensam molem assurgat, de quo *vid. Malpigh. de structur. & usu viscerum, ubi de liene*, vel etiam ipsum *lienis parenchyma*, modò texturam hanc membranofam ita appellare fas sit, enormiter excrescat; observante *Bartolin. C. 1. ep. 62. p. 254. & C. 4. ep. 13.* Quæ omnia tamen rarissimè fiunt, cum dolor *hypochondriacus* sit frequentissimus; &posito illa adesse, tamen talia symptomata qualia *hypochondrio sinistro* dolentes habent, non inferunt, de quo infra. Præterea, ratione *parenchymatis* adeò inflari nequit *lien*, ut in *sinistro hypochondrio* extuberet, & admotâ manu cum murmure tumor intus occultetur, id quod soli *colo* ibi locorum proprium: Nam *splenis parenchyma*, adeò ineptum est extensioni à flatibus, ut etiam nisi magnâ vi in exempto exsiccatòque fieri non possit. Omnes itaque *splenis* dictas inflationes, potius flatuum aut in *jejuno* aut potissimum in *colo sub hypochondrio sinistro* coacervationes dixerim. Exemplum sit inflatio ista *splenis*, quæ est apud *Forestum lib. 20. Obs. 4. p. m. 276.* quam in *colo* fuisse cæcus sit, qui non apertè videat. Propterea namque etiam evenit in tali *hypochondrii dolore*, quod manus loco dolenti cum forti compressione admota, quatenus flatuum agmina disjiciuntur, dolorificæ distensionis, lancinationisque, levamentum adferat.

§. 3. Sed ne solis speculationibus indulgere videamur, vel observationes Practicæ idem oculariter testantur. *vid. Salmuth. Cent. I. Obs. 24.* Quæ observatio luculentissima est, ad confirmandam nostram hypothesin, scybalis per sesquiannum in *colo* rerentis, affectum & dolorem vulgò habitum *splenericum*, exactissimè cum omnibus symptomatibus inferentibus. Cui simile sed magis adhuc stupen-

stupendum, infarctus talis per sexennium continuati, pro scirrho contumaci habitus, exemplum recenset *Fernelius lib. VI. de partib. morb. & sympt. c. 9.* Nec minus eleganter nostram opinionem illustrat, *Obs. 58. in Cent. I. Hildan.* Quibus adjungatur observatu dignissimus affectus & cura, relata à *Sylv. prax. c. 14. p. 168.* Pertinet etiam huic casus 36. *Cent. I. Gabelchouer.* quem splenis dolorem, colicam hypochondriacam fuisse, curatio ejus testatur. Vix dubito, quin & *Obs. 21. Panaroll. Pent. 2.* huic albo inscribam, scilicet, quia mucilaginosæ sordes, à jusculo cum spir. vitrioli, attenuatæ solutæque fuerunt, unde transitu per anum reperto, splenicus putatus liberatus fuit. Hinc cautè monent omnes Practici, cavendum, ne dolor hypochondrii sinistri cum dolore lienis confundatur. *Vide sis Hildan. cit. loc. & Forestum l. 20. Obs. 2. Schol. p. 275.* quo loco libenter concedit, dolorem colicum distendentem acutum & interdum mobilem, dolorem vero lienis gravativum tantum esse. Reliqui Practici, ubi ad diagnosin doloris ex vitio & affectu lienis perveniunt, potiùs alia signa adducunt, quibus is affectus cognosci debeat, quam ut proprium splenis dolorem monstrare possint: Et tamen hæ ipsæ notæ, quibus splenem laborantem exprimere conantur, de gravitate, videlicet in hypochondrio sinistro, de dolore à longâ ambulatione, equitatione aliòve vehementi exercitio, de appetitu prostrato, fluxu hæmorrhoidum ablato, spiritus difficultate, mæstitiâ, somniis turbulentis, de utilitate supervenientis dyarrhœæ, dysentericæ, humorumque acidorum vomitûs, item quas de colore cutis atro, excretis nigris, rugitu & murmure in sinistro hypochondrio referunt, ea omnia partim *Colo & intestinis affectis* vel maximè convenire dicimus, partim verò antiquam istam *Galenii & Avicennæ* Doctrinam sapiunt, & falsæ ac præconceptæ illi opinioni de officio Lienis circa humorem melancholicum superstructa sunt, Nimirum Lienem ex Epate per vas venosum attrahere crassum ac limosum succum, ipsis vocatum Melancholicum, illum alterare, ac ex ipso conveniens sibi alimentum elaborare, reliquo inutili ad Ventriculum, per vas breve amandato: Quod si jam eveniat, addunt, ut transitus hic denegetur excrementum hoc in totum corpus redundans, id ipsum necessario

inqui;

inquinat, varioſqve morbos, imprimis verò icterum nigrum, Scorbutum, Affectionem hypochondr. inducit, ſimili modo ac ex obſtructione veſiculæ fellæ icterus flavus generetur. Quorum tamen omnium explicatio, ex aliis longè fontibus haurienda.

§. 4. Res ut pateat ulterius, conſideremus ſaltem dolorem iſtum punctorium hypochondrii ſiniſtri, qui poſt vehementiores corporis motus, & exercitia accidere ſolet, & in ſpecie poſt equitationem torquet, uno ore *das Mißſtechen* vocatus; unde etiam natum vulgare illud dogma, eximi poſſe aut ſaltem debere, cursoribus *Lienem*, ut citra punctorias has moleſtias, citatori curſu pergere poſſent, de quo conſulatur *Cl. Mebius in fundament. phyſiolog.* Verum hunc Dolorem non eſſe *Splenicum*, ipſe *Sennertus*, qui tamen aliàs ex hypotheſi vulgari *Lieni* ejuſqve dolori multum adhuc tribuit *lib. 3. prax. pag. 498.* libenter fateretur. In eo tamen à noſtra opinione declinat, quod Peritonæo illum acceptum ferat, cum potiori jure *intestinis ibidem locorum arctatis*, & in ſpecie *Colo*, ejuſqve anguſtiori peripheriæ in curvaturâ ſit adſcribendus. Unde etiam eſt, quod poſt paſſum crebrius aſſurgat talis dolor, quando ſcilicet & copioſiores flatuſ ex alimentorum recenti aſſumptione & diſtributione, inteſtina diſtendunt, & colon à vicino ventriculi fundo magis comprimitur, & anguſtatur: ita & impreſſio digitorum in locum puncturæ, aut fortior manus applicatio, dolorem ſopit, quatenus flatuum impetum retrudit ac retroſectit, quorum emiſſione dolor ſenſibiliter levatur, id quod ex *Liene* quomodo deduci poſſit non video; Præterea dolores huiuſmodi eis in ſpecie gravioreſ incumbunt, qui affectione hypochondriacâ laborant, ac indè largiori flatuum ditati ſunt proventu. Dum E. per motum & exercitium in concalefactis inteſtinis flatuſ imperuioſiore turgentiâ vagantur, ſub hypochondrio ſiniſtro ex quacunqve cauſa hærent, dolorum iſtorum puncteriorum cauſæ exiſtunt.

§. 5. *Intestinorum* ſi conſideramus ſubſtantiam, Doloribus acutis concipiendis aptiſſimam, (ſicut reverà, quam acuti ſunt & torquentes, tantum non quotidiè experimur) è contra verò *Lienis* parenchyma quam hiſ iſiſ ſit ineptum, magis magiſqve noſtra

confirmatur opinio. Est enim totum *Lienis* corpus membranarum congeries in Cellulas, & concamerationes efformata sive distincta; quæ apud veluti favos aptè repræsentant; In his cellulis copiosissimæ & ferè innumeræ sunt glandulæ ovales, coloris albi, racematim tanquam uvæ botrus, invicem contextæ, cum septem vel octo singulus quique botrus conglobetur: Has inter sparguntur arteriarum & venarum capreoli, quibus intertextuntur fibræ copiosæ, cum numerosâ ramulorum sive fibrillarum sobole, prognatæ ab interiori membranâ *Lienis*, sive à capsulâ ejusdem, ad robur mollioris substantiæ, sive ut sint tanquam trabes, pro firmandis parietibus vasorum sanguineorum & nervosorum ac cellularum. Hanc *Lienis* structuram, hætenus omnium Anatomicorum sedulitatem eludentem (Hoffmannus enim & alii parenchymatosam carnem appellant, *Higlmorus* verò concretum sanguinem vocat; omnesque Anatomici uno consensu sanguinem congrutum circa fibras nerveas pronuntiarunt; decepti, quod vel levissimâ cultelli admotione, arteriarum & venarum quasi filamenta sanguinem pro supplemento spatiorum, quæ sunt inter glandulas illas, effundant, ac sic densam caliginem oculis offundant) uti primus lustravit *Malpighius*, ita & idem ad absconditas symptomatum hujus visceris causas, facilius penetrare potuit; Nimirum vel à copioso humorum per arterias nervosque affluxu ad glandulas has vel vitio vasis auferentis, vel appulsæ materiæ energiâ, *Lienem* interdum laxum & ut plurimum amplum reddi, continuato nihilominus perpetuò sanguinis affluxu in tumore jam facto. His ita trutinatis, dolorem *pulsatorium* ex sanguinis arteriosi motu, aut *gravativum* ex parenchymate ejus, variis excrementis infarcto, aut *Teste Bartholin. cent. 4. ep. 14.* ultra molem naturalem excrecente, ipsis libenter concedimus; imò ut largiores simus, & *tensivum* quendam, obscurum tamen dolorem, ex distensione ejus membranæ, tandem largimur: sed acutum, pungentem; lacerantem, terebrantem & tam atrociter torquentem dolorem ut inferat parenchyma ejus minùs sensibile & cujus structura huic omninò repugnat, nulli admittimus, quin hos soli *Colo* & aliquando *Inzestimo tenui* ibidem

dem locorum incluso constanter adscribamus; Nam & duri tumores & scirrhi *Lienem* infestant, qui tamen citrà ullam insigniorem molestiam, sæpè etiam insensibiliter succrescere solent, pluresqve ad annos circumferuntur.

§. 6. Dolenda intereà est *Lienis* conditio, cujus structura & usus legitimus, uti hæctenus plane stetit incognitus, ne dicam neglectus, ita nihilominus tot malorum morborumqve à vulgo ignaro habetur sentina, ut tantum non relegare istud & exterminare ex Republica microcosmicà, volupe ducant; Sed innocentiam ejus egregiè defendunt *Sylvius disp. de usu Lienis*, ob id à quibusdam malevolis titulum Patroni *Lienis* adeptus, item *Coring. Tr. de gener. & usu sangv.* Nam neqve scorbuti, neqve Mali Hypochondriaci, neqve icteri nigri fomes & focus est *Lien* obstructus, vel alio modo vitiat; nec magis *Qvartanæ* cubile est *Splen*, quam *Tertianæ* *Hepar*. Et posito quod Emplastrum *Helmont. Tr. de febr. p. 776. Splenis* regioni appositum centenas *Qvartanas* tutò persanàrit, nihilominus tamen hoc ipsum, non magis sedem esse ejus in *Splene* probat, quam quod Emplastrum febrile *B. D. Michaëlis ex fuligine Therebinth. camphor. &c.* quo carpis manuum applicato, in fene decrepito aliquando, eandem *Qvartanam* curavit, (non secus ac similia externa sæpiùs mirabiles edunt effectus) probare deberet, eandem aliasvè intermittentes residere in carpis manuum. Plura alia *Helmontii de Splene lapidè asserta*, tam quoad jus duumviratus, quam quoad somni vigilarumqve radicem, nec non vim genitalem ex eo derivatam, sufficienter infringit canis sine *Splene* optimè se habens, & omnes actiones quâ vitales, quâ animales & genitales, alacriter obiens. Neqve tamen hæc ita accepta volumus, ac si in totum *Lienis* morbos negaremus, ac universaliter omnes ejus obstructions rejiceremus, nam inqvistiva Anatomicorum manus, plus satis easdem ad scirrhosam lapideamqve duritiem impactas, nobis detexit; sed hoc tantum urgemus: I. Sæpius inculari *Lienem* ejusqve parenchyma, tanquam obstructum & infarctum in morbis Chronicis, inprimis verò affectibus appellatis melancholicis, ut ut id solâ præconceptâ opinionè, sine ratione manifestâ, sine signo saltem probabili ad-

struatur, quod confirmat experientia *Cl. Sylv.* qui *disp. de Liene* testatur, se in cadaveribus longè ultra 100. dissectis, & ex his plurimis per omnem vitam Malo Hypochondriaco, melancholiâ &c. laborantibus, inò ob illam extinctis, semper satis sanum ac floridum, observâsse hoc viscus, nunquam verò inflatum, induratum, vel obstructum. 2. Tumores, scirrhos, & infarctus hujus visceris, qui non rarò in morbis chronicis deprehenduntur, & quidem specialiter in Quartanâ, non tam radices esse horum morborum, aut fomites, quam producta morbosa istis inveteratis supervenientia, ac ex vitio primæ digestionis orta, simili modo, ac calculus productum est morbosum, ex certâ istâ ametriâ salium, quâ eadē se facile coagulant, ipse verò morbus est lithiasis: adeoque hi *Lienis* tumores obstructionsque effectus potius morbosi erunt, quam causæ radicales.

CAPUT III.

*Causas Doloris Hypochondriaci materiales & formales
scrutatur.*

CAusarum dum studemus evolutioni, has melioris doctrinæ gratiâ, in proximas & remotas, ex rebus non naturalibus desumptas, dividemus; Inter proximas I. se offerunt scybala, & *feces alvine indurate*, id quod fit I. dum, vel à diurnâ retentione exsicantur, quatenus aliæ fluidæ chylosæ partes à venis lacteis absorbentur, & forsan aliæ tenuiores agiliores & volatiliores perpetuò per poros cutis transpirant, unde partes crasiores & terrestriores suo vehiculo destitutæ, magis concentrantur & compinguntur, ac ob molem suam neque motu illo peristaltico, neque compressione à partibus vicinis promoveri queunt: Tale exemplum est in *Salmuth. C. 1. obs. 24.* quando *per sesquiannum Scybala fuisse retenta* di. it, item in *Cent. 3. obs. 45.* Id quod etiam accidere potest à sudore copioso vel ab exercitio vehementi, &c. 2. dum à coagulatione nimia *indurantur*, id quod in primis accidit, aut vitio Succorum sub finem Duodeni miscendorum (quod *Grafius* succi pancreatici vitiosæ aciditati, ac austeritati adscribit) aut assumptorum, quan-

quando hæc duriora, viscosiora, ac in ventriculo non bene cocta, neque in intestinis cum bile & succo Pancreatico satis permista fuerint. Ex his enim & similibus causis, scybala prædicta facile subsistunt, in cellulis Coli, in specie tamen ubi sub hypochondrio sinistro angustatur & incurvatur, ac adeò dolores & sæpius duritiem tactui resistentem inferunt. Teste præter obs. Salmuth. supra allegatam, Schenck. in obs. lib. 3. ubi plura adducit similia exempla: Quo simul facere videntur Colicæ aureæ ex nummis aureis deglutitis observatæ à Bartolin. Cent. 3. ep. 69. & Borello Cent. 4. obs. 25.

§. 2. Post Scybala sese offerunt, sordes mucilaginosæ & viscidæ, eæ scilicet quas vulgò *pituitam vitream* nominant, Paracelsus verò, in sensu latiori, *Tartarum fecalem* & mucilaginosum, quod succo illi, qui in vino circa doliorum parietes concrevit, quodammodo similis, & acidum subtile coagulans feces, ejus sit primordium, appellat. Producentur autem hæc sordes in nimia copiâ, modò *ab alimentis difficulter digestilibus*, viscidis &c. de quibus inferius dicendi erit occasio: modò à *fermento stomachico deficiente* in digestionis negotio & loco chyli volatilis falsi, liquoramen viscidum tenax mucilaginosum & ut plurimum vitiosè acidum producente: interdum etiam *ex inertia* s. *deficiente acrimonia* succi pancreatici & biliosi non abstergentium, nec solventium mucum intestinorum superfluum. Ab his & similibus causis, pasta crassa, viscida, ac tenax, sæpius acida & pontica, generatur, ventriculi & primario intestinorum lateribus agglutinanda & infarcienda. Teste Salmuth. Cent. 5. obs. 78. Vidit Dn. Peucerus in Italo quodam Colicâ consumpto, dissectoque, totum Colon pituitâ obductum relicto saltem foramine digiti crassitie. Huic proximè accedit, quod refert Sennert. l. 3. prax. de Cl. Lipsio: hunc se. aliquando materiam adeò lenem & tenacem paulatim in rotâ intestinali fistulâ à vitâ sedentariâ ac in studiis contabescente, coacervatam ejusque figuram retinentem per album rejecisse, ut se omnia intestina effudisse putarit. Affinis his est locus ille Ferneli supra allegatus, ubi Coli ex toto à pituitâ infarcti legitur exemplum. Hæc pituita, si simul, id quod ut plurimum contingit, vitioso acore, sive ex stomachi errore, s. ex succi pancreatici vitioso acore omnibus partibus mem-

branosis hostili, inquinata ac in *Colo sub hypochondrio sinistro* collecta fuerit, fixum continuo lancinantem, &, quasi aculeis pars perforaretur, atrociter pungentem apto vocabulo terebrantem appellatum, dolorem infert.

§. 3. Freqventes deniqve dolorum vulgò dictorum *splenico- rum* causæ flatus sub hypochondrio sinistro inclusi. Hi, ipsi non à calore neqve à frigore, ut veteres voluere & in quam mentem loquitur *Forestus lib. XX. obs. IV. in schol.* *Generatur igitur ventosa flatulencia, Teste Aetio ex frigiditate membrorum eundem producentium, & cit. loc. addit: aromatica propinare nolui, ne materia illa frigida in flatus dissolveretur, sed per vitiosam generantur fermentationem, probante, id Kergero tr. de ferment. 3. c. 4. p. 223. prædominante in hac vitioso ac p. n. acido, idqve sæpissimè in subjectâ materiâ viscidâ. Generari dixi flatus per fermentationis modum, ita ut reverâ non inexistant assumptis, sed de novo producantur ex eisdem, siue in stomacho siue in intestinis hoc fiat; Non sæcus ac ex musto fermentante eructatur gas copiosum flatulentum, quod antea in eo non erat, sed per fermentationis demum modum excitatur. Hinc est quod hypochondriaci, ex quibuscunqve fere assumptis copiosos generent flatus, cum contra robustus stomachus, vulgò flatulenta dicta, citrà eorum proventum potestate sui fermenti digerat. De quo vid. accuratius *Helmontius tr. de flatib.* Sunt nempe flatus, novum quoddamens spirituosum, spiritus scilicet sylvestres incoercibiles & non coagulabiles, quos ex defectu Etymi nomine *Gas* appellat. *Helmont* in suis scriptis, & quos neqve præcisè salinæ, neqve sulphureæ naturæ esse, sed ex utriusqve actione aliquod emanans tertium, aptè asserit *Becher. phys. subterr. l. i. s. c. 2.* Hi E. flatus impetuosius per amplitudines *Coli* delati, impingunt in lateris sinistri eâ parte, quâ id incurvatur ac angustatur, unde in se coacti cum murmure & borborygmis non rarò sensibilibus retro flectuntur, & molestum distensionis lacerationisqve sensum inferunt, tunc imprimis quando respirationis actione diaphragma deorsum pulsus, *Colon* ibidem substratum premit, ac ita flatus in angustum spatium cogit, unde non rarò tumor elevatur, qui affectione hypochondriacâ laborantibus potissimū familiaris est & malè *inflatio* Lienis dici solet. §. 4.*

§. 4. Fuerunt hæ causæ proximæ; accedo ad remotas, ex
sex rebus non naturalibus desumendas: has inter 1. est *air* frigidus ab-
 domine vestibus non benè munito susceptus; quod si enim juxta
Hippocrat. Densam ac duram cutim habentes facile offenduntur,
 quod excrementis in corpore contentis, non pateat liber exitus per
 cutim, multò magis frigus, non modò poros claudens, sed etiam
 pereos se forsan in corpus insinuans, subindè intestinorum varios
 dolores inducere, pituitamqve ipsam inspissando, malum hoc
 excitare posse opinamur; Sic *Forestus* dicit fratrem ipsius statim à
 refrigeratione pedum *dolorem Colicum* incurrisse *lib. XXI. obs. IV.*
 id quod etiam *Hippocr. S. 3. aph. 5. & 17.* testatur 2. *assumpta* vel *qualitate*,
 quâ fermentum stomachale obruunt, ita ut hoc tantæ activitati in-
 sufficiens reddatur; vel *qualitate sua*, scilicet quatenus aut difficul-
 ter sunt coqvilia, aut viscida aut mucilaginosæ, aut astringentia,
 ad hanc passionem disponunt. In horum classe constituti sunt pi-
 sces, frequenter comesti, item castaneæ, mespili, & alia vulgaris
 notitiæ; ita ex *Mæb. instit. p. 43.* patet, ex spirarum in nimia copiâ
 assumptione dari alvum obstructam; ita *Schenk. l. 3. obs.* ex ceraso-
 rum cum nucleis devoratione, alvum per 3. septiman. clausam fu-
 isse, & eosdem post id tempus per alvum demum exiisse notat.
 Ita *Cornarus* ova indurata & comesta alvum adstringere observat.
Conf. 4. Ita *Sennertus* ex *Platero* annotat, quendam *Colicis* cruciatibus
 diu vexatum post clysmatum usum casei (quem copiosum antea
 assumerat) concreti induratiqve, magnam copiam per alvum ex-
 crevisse; ita *Uvæ* cum pelliculis comestæ, lethalem alvi contuma-
 ciam aliquando induxerunt; pelliculæ enim harum cum facultati
 digestivæ reluctentur, ac insigniter acidæ è stomacho in intestina
 elabantur, fit ut coagulentur excrementa, ac sic pertinacissima ob-
 structio sequatur. Consideranda venit etiam ipsa stomachi cru-
 ditas acidæ, ex quâ in intestinis postmodum per vitiosam fermenta-
 tionem producuntur flatûs, infarciens eadem de causa copioso
 mucò intestina, & in specie colon ejusqve cellulas. Id quod in iis
 ad oculum patet, qui affectione hypochondriacâ laborant, in his
 enim acidum hoc nimium & vitiosum in stomacho modo dictos
 effectus, tanquam pedissequas secum ducit.

§. 5. Præter talia, & flatulenta & in specie fermentativa assumpta, dolorosas has in sinistro latere dant turbas; Est scilicet, quorundam assumptorum hæc natura, ut sub digestionem stomachi fermentativa, copiosum gas eructent v.g. ex uvis comestis, it. ex cepis, quod partim sub ruatum nomine per os exhalat, partim per pylorum erumpens intestina flatibus replet, unde talia flatulenta dicuntur; sed & imprimis fermentativa assumpta hic considerata sunt, ut fructus horcei, item musti potus, omniaque mellita ac saccharata, quæque ad horum naturam accedunt; talia enim in passione hypochondriacâ virorum & suffocatione hysterica mulierum, quæ ferè coincidunt, cum vitioso acido effervescendo, copiosos flatus producant, & sic *doloris hypochondriaci* fomitem ministrant. Novi mulierem, quæ ex potu vini tenuis cum saccharo probè edulcorati, in atroces abdominis & in specie hypochondrii sinistri cruciatus incidit; Cumularat autem ea antea ex ineptâ diætâ copiosam pituitam, unde ex potu fermentativo superingesto, flatus excitati ac in colo hinc inde coerciti & oberrantes, tam atroces dolores inferbant; simile exemplum refert *Forestus* de mercatore quodam, cui ex flatulentorum ciborum ingestione, & potatione musti, & tumor insignis & ingens dolor in latere sinistro exortus fuit, qui cum copioso flatuum exitu finiit.

§. 6. *Somnus* & ipse nimius ad intestinorum infarctum ac scybalorum aut viscidiorum excrementorum in Colo hæSIONEM plurimum disponit. Id quod etiam *de quiete* valet. Quemadmodum enim motu ac exercitio corporis sanguinis circulatio, ejus vitalis fermentatio ac spirituum volatilium generatio augetur, undè & alimentorum fermentatio, assimilatio, distributio & heterogeneorum separatio, ac præcipitatio promovetur, ita è contrario *somnus* nimius generandis & coacervandis crudis succis inservit, & omnes excretiones sensibiles consvetas, dum dormiens 7. horarum spatio, occultè, salubriter, & sine violentiâ perspirare solet, duplò magis, quàm vigilans teste *Sanctor. in Med. Static. f. 4. aph. 2.* tam propter spirituum animalium tardio rem motum, quam propter partium agiliorum transpirationem insensibilem transsudationemque
sen-

insensibilem impedit, undè & ipsa excernenda imminuta, indeq̄ve, intestinorum retenta plurimum aucta tandem dolorem nostrum inferunt, ut ex dictis patet: Ut namq̄ve aliàs legitimum sanitatis conservativum est motus, vicarius nempe omnis V. S. purgationis aut alius cujuscunq̄ve sanguinis correctionis, id quod rusticorum & mechanicorum gens præ aliis sana confirmat, ita somnus immoderatus & nimia quies plurimis in specie diuturnis ægri tudinibus fenestram aperiunt. Animi affectus ad motiones spirituum & humorum commodè referuntur, unde in quibus minus hi agitantur & moventur, ut in mœrore, tristitiâ, metu &c. ad dolorosum hunc affectum disponunt, in quibus verò iidem vehementius moventur, ut in irâ, gaudio &c. potius hunc ipsum curant.

§. 7. His ultimo loco ex rerum naturalium genere, annexenda venit peculiaris quorundam Idiosyncrasia, quâ miræ stipticitati alvi quidam sunt obnoxii; quod utut citra insignius incommodum fieri soleat, tamen periculo non vacat, quin diutius retenta scybala in *Coli anfractu sinistro* dolorem hunc inducant. Cujus Idiosyncrasie exempla videantur in *Sennert. l. 3. prax. p. 2. f. 2. c. 4.* Item *Bartol. c. 4. hist. 40. Panaroll. pentec. 1. obs. 1. & 17. Sybaritic. Conf. 46. l. 3. Rodio cent. 2. obs. 81. Salmuth. c. 2. obs. 65. & c. 3. obs. 36. Schenk. lib. 3. obs. Neibom. de usu flagror. p. 7.*

§. 8. Fuerunt hæ causæ materialiter consideratæ, videamus jam earum efficaciam formalem, seu rationem, sub quâ talem inferant dolorem, sæpè miseris ejularus extrudentem; scilicet, quicquid obstinatius tanquam hostile irritat sensum Intestini *Coli*, in ea parte ubi angustatum & incurvatum sub hypochondrio sinistro incedit, hoc istâ irritatione molestâ, sub quâ intestinum dolere incipit, istud in contracturas, & spasmos convulsivos cogit, à quibus doloris mira exacerbatio & crudelitas, cum intestina velut per crampum contracta corrugataq̄ve dolorem manifestent suum. Nam contractura est æquidem sensationis irritatæ s. doloris effectus s. consequens, nihilominus tamen hæc accedente mirè augetur dolor, adeò ut qui antea ferè insensibilis esset, nunc crudelibus torminibus partem spasmo convulsam quodammodo dilacerare videatur.

C

exem-

exemplo hoc confirmat *Helmont. Tr. de flatibus §. 33. & de Lithias. c. 9. §. 132.* Mitiora hæc sunt, ubi scybala indurata solum intestinum obfidunt, at si mucilago tenax acore peregrino rosivo imbuta pertinaciter ipsi adhæserit, hujus ponticus acor in viscidâ materiâ obstinatè hærens & continuò rodens, partem perforare quasi videtur, & ad ejus propulsionem frustraneam tamen, irritata intestina sese convellunt, & corrugant, unde crudeles lationes & torsiones, subindeqve recurrentes pungentes lancinationes misero modo ægros torquent: simili ratione atqve purgantia medicamenta, quatenus eorum particulae subtiliores intestinis inimicæ his pertinacius affixæ hærent, horum spasmos ac dolorificos cruciatus inducunt; Sic antimonium in substantiâ assumptum, membranas Intestinarum vellicando torminosam hypercatarsin infert, uti & resinæ vegetabilium, item arsenicalia incautè usurpata, horrendos vomitus ac hypercatarses dolorosissimas inducunt. Periculosior est flatuum procella, qui ex vitiosâ, à p. n. acore, fermentatione excitati, & sub hypochondrio sinistro nonnihil coerciti, sui acrimoniâ & exoticâ impressione gravem dolorè inferunt, unde convulso contractoq; intestino & exitus ipsis præcluditur, & simul retroPELLUNTUR, unde vagos ac oberrantes, in primis tamen sinistro in latere frequentius recurrentes, cruciatus excitant: Distendunt namqve hi intestinum, & hac violentiâ sensationè dolorificam inferunt, auctorè contracturæ & consequenter torquentis convulsione. Vid. *Helmont. loc. supra cit.* Dictis lucem affundit experientia ocularis *Magnif. Dn. D. Welfchii Mæcenatis & Hospitis mei omni observantiâ colendi;* qui dum Anatomicas fascies gereret, in sectione colicis cruciatibus enecati, deprehendit totum Colon à flatibus immensum distensum, sub insertionem v. in intestinum rectum, ubi simili modo ac mediâ sui parte sub hypochondrio sinistro in gyros contorquetur, adeò coarctatum, ut nil magis visum fuerit, quàm planè ibi coaluisse; ipse v. defunctus per quatuordecim dies sævisisimis torminibus cum fonitu ac fragore sæpius horrendo, dilaceratus fuerat.

§. 9. Quod si spasmus hi intestinales frequentius recurrentes, per nervulos eorum ad plexus communes in mesenterio deriventur

ventur, ex his ipsis contracturæ istæ spasmodicæ in alias quoque vicinas partes, ex eisdem plexibus nervos accipientes (nam vix in infimo ventre datur pars præter Diaphragma, quæ non de iis nervos participet) contorquentur, unde totum abdomen excruciantes dolores ex vago & inordinato hoc spirituum motu occupant; quare & vomitus pertinaciores subinde superveniunt, quin & in mulieribus similes cruciatus, ac si foetus enitendus foret, inferuntur. Id quod clarius patet, modò consideremus Colicam Nephriticam, si istos abdominis dolores ac vomitus sæpè crudeles, qui calculo Renum tortori superveniunt, nam & hi ipsi non nisi per tales spasmos, à renum nervulis mesenterii plexibus communicatos, & hinc ad intestina & stomachum vibratos, ibique convulsivos tales dolores inferentes, producuntur.

CAPUT IV.

Signa Diagnostica & Prognostica proponit.

§. 1.

Diagnosis *Doloris Hypochondriaci* ex ejus historiâ *cap. 1.* recensitâ per se patet; saltem distinctiva evolvenda sunt signa, quibus & causæ inferentes à se invicem distingvantur, & quomodo à cognatis sibi affectibus discriminetur, intelligatur; Ex quibus judicium formari poterit, an brevi vel diu duraturum sit malum, & an graviora symptomata malum redditura sint periculosius, an v. minus periculosum ista remisiora.

§. 2. A scybalis malum oriri docet dolor fixus sub costis nothis, cum quodam gravitatis & ponderis sensu; tumor tunc durus, interdum ad coli situm deorsum versus protenditur, ut hoc in exemplo à *Sylvio prax. c. 9. §. 17.* recensito elucet; Adest contumax alvi obstructio; Præcesserunt causæ externæ ad excrementorum indurationem & retentionem disponentes, quales sunt balneum, sudores, exercitatioque nimia, assumpta duriora ac viscidiora, potus parcius haustus, uti & vitam sedentariam dispositivè concurrere, & urinam copiosius redditam illas producere testatur ipse *Hippocrates aphor. ultim. sect. 4.*

C 2

§. 3. Mu-

§. 3. Mucilaginem ponticam, acidam, pertinacius *coli cellulis in sinistro hypochondrio* adhaerentem, esse causam hujus doloris ex eo ferè patet, quòd dolor sit perterebrans, fixus, & ferè continuus, quòd adsit sensus contorsionis in isto loco admodum dolorosus, & punctiones cootinuatae: qui dolores si fuerint graviores, subinde & reliquis intestinis & mesenterio per consentum affectis per totum abdomen successivè, & hinc ad lumbos detorquentur. Eandem ulterius manifestant ciborum fastidium, singultus, vomitusque pituitosi, ætas consistens, crapula frequentior, & alvi refectio sine doloris remissione.

§. 4. Flatus esse causam horum dolorum, ex hoc elucet, quòd vagi sint & modò cessent perinde recurrant, adsint simul borborygmi & murmura avpominis, regio hypochondriaca tumeat & turgeat non secus ac sæpius totum simul abdomen, manu sinistro lateri admotâ cesset dolor, flatus per inferiora erumpentes malum levant, subinde etiam ructus per superiora missi dolorem minuant, adsit difficilior ac impedita nonnihil respiratio, ipse æger sit Hypochondriacus & aliàs flatuum generationi obnoxius, præcesserint assumpta alias dicta flatulenta, item effervescibilia, de quibus cap. præcedente dictum.

§. 5. A cognatis sibi affectibus discriminatur facilè, & 1. quidem à peritonæi & musculorum doloribus; quia *hypochondriacus* est profundior & quòd musculorum ille, facilè tactu deprehendi possit, nam compressi leviter dolorem inferunt teste *Sennerto prax. p. 438.* 2. Minus facilè à cardialgiâ, oriunda, videlicet, ex iisdem, ferè causis in stomacho, ex quibus hic noster affectus in intestinis, undè & inconvenienter licet, colica venticuli vocatur: Hæc ipsa sæpius per *συνπνευσιν* dorsum supremamque lumborum regionem affligit, interdum etiam inferiora petit ac egregiè dolorem Colicum mentitur, undè non rarò errores in curatione nascuntur, observante id *Schenk* de quibusdam Medicis, ægrum de dolore anteriori stomachi conquerentem, pro cardialgiâ laborante habentibus, qui tandem Clystere utiliter applicato, dolores hos à *Colo* provenisse, cognoverant. 3. Ab Iliaco dignoscitur, ratione loci quòd hic circa umbi-

umbilicum magis torqueat, item quod scybala *ævo* magis quam *natro* rejiciantur, quodque brevioris sit moræ. 4. Inter dolorem *Hypochondriaco colicum* & nephriticum, ob vicinum situm & per plexus mesenterii nerveos conjunctionem, sibi multum affines, id discriminis observatur, quod hic minus sit tensivus, sed gravans & fixus, deorsum tendat ac ureteres lædat, & urinas colore lacteo ferè cum copioso sedimento tingat, id quod non fit in illo; Licet etiam 5. Hæc *passio hypochondriaca* sæpè complicitur cum hysterica passione in mulieribus, dū dolores in hypochondrio sinistro incipientes, in medium abdomen contorquentur, & ad spinam dorsi lancinantes, vehementes præcordiorum angustias inferunt, imò interdum in inguina descendunt & qf. foetus enixum representant; qualem dolorè mulieri inde à tempore abortus sæpius recurrentem & semper ex hypochondrio sinistro incipientem, & abdomini tormina, inferendo ad inguina & lumbos descendentem, carminantium tamen & pituitam acidam evacuantium usu cessantem observavit. *Dominus Præses*: attamen à se invicem discriminantur, quod rarius in suffocatione hysterica fixià hypochondrio sinistro inhæreant dolores, & quod in passione hysterica majores borborygmi ac tumultus orientur in medio abdominis, quod item majores præcordiorum angustia ac anxietates, non rarè quoque lypothymia adsint, id quod in dolore nostro evenire non solet; ut taceam faucium angustias, vertigines, ac horrendos, sæpius etiam ridiculos gestus, qui passionem hysterica comitari solent. Quibus notis ulterius distinguendus sit *Hypochondriacus*, à reliquis abdominis doloribus affinis, dicere superfedeo, & facile cuivis patebit, qui partem affectam situmque ipsum doloris attendet.

§. 6. Prognosin quod attinet, caret malum hoc omni ferè periculo, si pars modò *coli* in primis verò circa finem laboret, clysteribus eò facile penetrantibus; minus verò facilem medicaminibus se præbet, si totum intestinum fuerit infarctum, tunc enim diurnam moram, sui acerbitate, vigiliis, inquietudine, similibusque, vires insigniter dejicit, idque eò magis si malum hæreat in *intestino tenui* hypochondrio sinistro substrato. Contumacissimum curatu

est, si à mucilagine ponticâ & pituita vitreâ oriatur, nam supervenire solent convulsiones, abdomen sæpius quasi excavantes, & umbilicum interiora versus retrahentes. Nec minus periculosa est hæc passio, si oriatur à scybalis diutius retentis, periculum enim est, quin ad volvulum aut inflammationem partem affectam disponat; si verò à flatibus originem ducat in tympanitidem abire potest, aut distendendo nimis abdomen, ad umbilici intumescenciam, aut herniam disponere, observante id *Foresto lib. XXI. obs. V.*

CAPUT V.

Medendi rationem Doloris Hypochondriaci docet.

§. 1.

UT denique compescatur tam atrox furia, salutare opem ferunt Medicorum manus; quæ procelloso morbi turbine sedato, exoptatam corpori serenitatem reddunt; remedia scilicet hæc afferunt, quibus malum auferunt, inventa per indicationem mediante ratione, confirmata per experientiam, illustrata per analogisimum. Ut dolor æquidem sistatur, anodyna in genere dicta, item, in specie narcotica requiruntur; Ut causæ removeantur variæ, varia tentanda sunt, scybala dura emollienda & evacuanda, mucilago viscida incidenda, abstergenda & expurganda, flatuum proventus inhibendus, & eorum ex acido origo destrueda: Quibus coronidis locò, præservationi ab hoc malo dicata, adjungenda erunt.

§. 2. Fontes ex quibus hauriuntur remedia salutaria, pro his scopis sunt Chirurgicus, Pharmaceuticus, & Diæteticus; prior vel pauca vel nulla subministrat auxilia, pro nostro æquidem affectu, mitioribus ferè succumbente, nec crudelem Chirurgi opem postulante; ob id ea, quæ à Pharmaciâ ex tribus regnorum divitiis, & ex diæteticâ suggeruntur, in primis producemus: initium faciendo à causarum remotione, ut eo tutius postmodum ipse affectus dolorosus deleri possit.

§. 3. Si E. induratae faeces obfesserint coli cellas, & quæ sub hypochondrio sinistro sunt, angustias, optimum erit, eas primâ quâ-

quâque occasione per consuetam portam inferiorem educere: Convenit tamen his præmittere emollientia, quibus humorum crassities attenuetur & diluatur, ac viarum impedimenta amoveantur. Utrique scopo satisfaciunt, in primis clysmata, licet enim *Helmont* eorum usum ceu pudibundum & quod vix citrà ruborem à Medico syaderi possit auxilium, rejiciat, tamen argumentis ejus non nihil satisfecit *Hoffmann. operè de methodo medendi c. X. l. I.* & quotidiana experientia ipsi aperte contradicit, quæ saluberrimum clysmatum usum creberrimè ostendit, quem etiam ulterius sufficienter confirmat *Mœbius in dissert. eruditâ & elegantî de usu clysterum medico*, cujus verba sunt: *Clysmata cunctis intestinorum agnitudinibus levamento sunt, s. calida s. frigida adsit intemperies, eam corrigere poterunt; & paulò inferiùs addit: Ut autem alvus non à fecibus exsiccatis tantùm, sed etiam à flatibus induratur, ita & illis exterminandis & displodendis clysteres inseriunt; & rursus: in affectu hypochondriaco scorbutico, me' ancholiâ hypochondriacâ, febribusq; intermittentibus, ubi alvus ferè semper est adstricta, incredibilem ferunt fructum clysmata, s. molliendo s. purgandorem tractare velis &c.* Clysmata itaque tale pro usu emolliendi injecisse è re erit. $\mathfrak{R}$. Rad. alth. Rad. lil. albor. aa. $\mathfrak{z}\beta$. H. Malv. Summitat. meliloth. aa. mii. coq. in f. q. Δ hord. Colat. $\mathfrak{R}$. $\mathfrak{z}\text{ix}$. add. bened. laxativ. $\mathfrak{z}\text{j}$. olei lilior. albor. rapor. aa. $\mathfrak{z}\beta$. vitell. ovar. Num. j. M. pro Enemate: vel hujus loco lac vaccinum cum melle $\mathfrak{p}$ ali instar clysmatis injectum, & fæces emollit, & lubricando vias educationem faciliat, Clyster etiam ex solo oleo lin. & rapor. aa. $\mathfrak{z}\text{iv}$. aa $\mathfrak{z}\text{v}$. injectus & ad tempus retentus, mirus est ad alvum à scybalis impetitam resolvendam; Clyster hic acui potest cum $\mathfrak{z}\beta$. vel $\mathfrak{z}\text{vj}$. olei diacolocynthid. Quercetan. Hinc namque ferè simili ratione alvum per tres hebdomades pertinaciter à fecibus induratis obstructâ, aliis omnibus irritis referavit *Rulandus* injectis singulis horis $\mathfrak{z}\text{iv}$. olei olivar. undè emollitis post 3. horas scybalis, hisq; præduris copiosè rejectis æger est restitutus. Vid. *Theaurus Rulandi p. 233.* Qualem successum idem author *cit. loco p. 236.* per oleum lini ad $\mathfrak{z}\text{v}$. nunc solum, nunc cum $\mathfrak{z}\beta$. trochiscor. alhandal injectum, obtinuit. Quod si tamen contumaciora stercora hæc & similia lenia non promoverint,

ad

ad acriora pergendum, & clysmatis lenientibus Θ is gemmæ ʒj. ad ʒij. permiscendum; hoc enim ex experientia luculentâ *Foresti lib. 21. obs. 5.* scybala emollit, ac intestina ad eorum expulsionem irritat; ubi tamen observetur: omittenda tunc esse oleosa, & mucilaginosâ ingredientia, ne his ipsis obtundantur aculei incidentes, emollientes & stimulantés Θ is gemm. Quod si v. neque hæc sufficere videantur, pulp. colocynth. in petiâ ligata istis incoquenda est, v.g. $\mathcal{R}$. flor. mellot. verbasc. Chamomill. aa. mj. sem. lin. ʒvj. pulp. colocynth. in petiâ ligat. ʒʒ. ad ʒj. coq. in f. q. ∇ simpl. colatur. $\mathcal{R}$. add. Electuar. laxat. ʒʒ Θ gemm. ʒj. M. F. Enema. Hisce Enematis injiciendis, externa emollientia applicanda loco dolenti, aut fomenta ex sacculis emollientibus vulgò notis in lacte coctis, item alia decocta emollientia adhibita, suppetias ferunt, uti & oleis linimentis ac unguentis emollientibus, cum felle $\mathcal{S}$, aut unguento v.g. de artanità, dialthæâ acuatis & hujusmodi aliis epomphalicis dictis, simul stimulantibus illitis, natura adjuvatur.

§. 4. Qvin & non incommodum erit, assumptis simul per os, emollientibus dura, aut lubricantibus intestina, scybala dolorifica loco suo sub hypochondrio sinistro deturbare. Usitatus hic est esus largior butyri, aut oleum amygdal. dulc. ab ʒj. ad ʒij. sive plures in jusculeo calido sumpti; quo potentius adhuc & certioris effectus est oleum lini singularissimum hoc antipleuriticum, de quo *Vid. Gabelchouer. C. 4. cur. 68.* quo ubi ʒj. ad ʒij. cum syrup. de jujub. vel violar. & aliquot gutt. olei destillat. anif. (ut hoc odor fastidiosus, illo verò sapor. nauseosus corrigatur) exhibito, mirè solvuntur ac abluuntur scybala dura, torminum Hypochondriacorum authores. Pertinet hûc mica panis tosta, & oleo olivar. irrorata manè deglutita, remedium à *Borell. l. 2. obs. 14.* commendatum. Lactis quoque largior haustus aut quòd melius est serum (cujusvis Θ osa intestinorum abstersiva mira hîc præstat) vel solum vel cum melle attemperatum assumpsisse conducit. Inprimis verò passulæ minores salutarem hic ferunt opem, sive pulpa earundem, sive decoctum cum stimulo $\mathcal{F}$ eo assumatur, hoc namque blandissimè alvum subducendo fæces induratas hinc inde hæretes abstergit, emol-

lit.

emollit atqve lubricat, unde speratus vix fallat successus; Idqve eò magis si uno alterovè blando laxativo acuetur eorum virtus. *Hypochondriacis* sanè, quibus ob induratas alimentorum scorias, sive ob acidum pancreatis austerum, nimis eas coagulans, s. ob pituitam acidam vitio digestionis stomachicæ prognatam, eas glutinosas reddentem, tantum non continuò obstructa est alvus, optimè conducunt passulata, quæ inter seqq. potio palmam obtinet & passular. min. ʒjß. contund. in mortar. lapid. ad consistentiam pult. coq. in ∇ simpl. lb. iij. Colatur. fervent. ʒjß. infund. fol. senn. s. stipitib. ʒiij. cremor. Fri ʒj. fl. violar. p. iij. stent in loco calido per noctem, mane filtretur D. S. *Großnender Tranc̄.* cujus haustu- lus mediocris esuriēte stomacho assumendus, palato gratus & blandissimum *Hypochondriacis* laxativum existit, fæcesqve induratas aut viscidas suavissimè educit. Aut usurpetur pulpa passular. cum cremore & ☉ Fri subacta, & aliquot gran. extract. trochisc. alhand, acuata, quæ dat Electuar. non inconveniēns ad scybala sva- viter promovenda, & ibidem natos dolores Hypochondriacos si- stendos. De passulis & prunis laxativis communiter notis, nil ad- dere placet.

§. 5. Juscula quoque & ex blandis emollientibus parata deco- cta quibusdā in usu sunt: quorum formulas præscribit *Barberr. prax. p. m. 73. 75. It. Horstius C. 5. obs. 8.* Quibus emolliendo dura ac sensum lubricando intestina subducitur alvus. Sed his levioribus misis, si pertinacior fuerit induratarum fecum infarctus, ad ʒ um vivum ceu sacram anchoram confugiendum erit; & propinari poterit ab ʒj. ad lb j. & plures, pro ratione circumstantiarum; & sanè hujus permeans fluxibilitas, etiam impactissima stercora permeabit, & excerni- bilia reddet, quoniam & vulvi hinc oriundi metum omninò eximet; cujus felicem usum deprædicatum, vid. apud *Heur. ab Heer obs. 2. Fontan. conf. & respons. p. 85. Manichen. obs. 6. ad cultr. anatom. Lyseri an- nexa.* Præ ceteris efficacia ejus ex seqq. patebit *epist. ad B. D. Michæ- lem à Celeberrimo Erbenio exarata, ad hunc vocor febricitantem, & pertinaci- consipatione, variorum cathartecorum fortissimorum enematum, per XI. dies contemtrice, ad brachia usque tumefactum.* *Fussi alvo applicari ex arte fol-*

D

lem

tem ferrarium, ut beneficio inflationis excrementa illa indurata & perusta febrili calore ab intestinis coherentibus liberarentur, sed irritò conatu. Unde ipsi propinavi ℞ ij. & vii, qui mole sua & mobilitate patientem inter deambulationes primum, mox saltationes, denique rectionem curru **über Pflaster und gebaute Ucker** alvo rebeli & morri imminenti eriperet; Sed omnis conatus fuit vanus. Lento processu suo & labore & us excrementa ita liquefecit, ut nocte, ab assumpto ℞ io, blande effluerent, dormiente nec advertente patiente, donec experge factus strarum ac cubiculum pollurum, atque ex ℞ io à menstruo microcosmico resolutò in argentatum videret: sine seqq. convulsionibus.

§. 6. Quod si v. non tam induratae feces, quam, quod frequentissime contingit, mucilago acida & austera parietibus coli inflexi adhærens, cruciatuum hypochondriacorum terebrantium & contorquentium extiterit causa, (licet cum hæc flatus ut plurimum concurrant, de quibus inferius dicitur) hæc incidenda, attenuanda, & per inferius guttur rejicienda venit. His usibus nunc injecta clysmata, nunc applicata fomenta & emplastra, nunc appropriata pharmaca propinata inserviunt. Clysmata itaque incidentia, & resolutiva superius allegata; in primis ex ℞ & colocynthide, hic etiam erunt appropriatissima: item quæ fiunt ex jure pisorum cum saccharo, melle & ℞ æ, nam & hæc eleganter detergunt mucilaginosas fordes viscidas: quibus ubi fortius agendam est, addit suam ▽ benedictam *Rulandus* (loco cujus infusum vel decoctum vulgaris croci metallorum substitui potest) dum in desperatis ferè abdominis doloribus seqq. clysterem subindè repetendum, felici cum successu applicat. ℞. Juris pisorum ℥viii sacchari ℥ss. ▽ benedict. nostr. ℥ij β. olei commun. ℥iv. Misce aa, & injice quavis horà doloris recrudescentis calidè. Confer. *River. Cent. 1. obs. 67, & cent. 2. obs. 12, & cent. 3. obs. 22.*

§. 7. Hisce succurrendum est externis emollientibus, & pituitam viscidam solventibus: quæ inter excellunt gummata emplastri formâ loco dolenti, ac à pituitâ obfesso applicata; Gummi ammoniacum hic cæteris palmam præripit, undè & emplastrorum *spleni* tributorum, non minus quam ad tumores scirrhosos quoscunque, etiam scrophulas, applicandorū ferè existit basis; convenien-
ter

ter itaque usurpatur *emplastrum spleneticum Aqrapendentis*, ex duabus partibus ammon. in ℞ soluti, unâ succi nicotianæ, dimidiâ resinæ & therebinth. & succi ebulicum oleo de capparibus & q. s. ceræ mistis paratum; Item *emplastrum de cicutâ & ammoniaco Heurnii & Sennerti* ad splenis scirrhus aliasq; obstructiones usitata, malaxanda cum oleo succini vel capparum. Præ cæteris elegans est *emplastrum carminativum Sylvii*, quod exhibet *praxeos* ipsius p. 169. ad liquefendam & emolliendam viscidam hanc pituitam optimum: Alii tale emplastrum applicandum sudent. ℞. Gumm. ammon. in ℞ solut. ʒj. Tacamah. Emplastr. de mucilag. aa. ʒβ. Sal. armoniaci ʒij. M. F. Emplastr. in formâ debitâ loco affecto imponendum. Ante v. horum applicationem, non incommodum fuerit præmittere inunctionem loci ab hac pituitâ obsesi, cum oleo laurino, capparum, lil. albor. nicotian. cum oleo destillato laterino, vel ammoniaci, foetido licet, permistis. Item adhiberi commodè poterit unguentum martiatum purgans, his ipsis oleis dilutum.

§. 8. Sed raro sufficiunt externa, aut infusa clysmata, ut plurimum internis pituitam acidam s. austeram detergentibus, resolventibus ac evacuantibus, simul succurrendum. Primatum denuò hic obtinent gummata vulgò nota, in specie ammoniac. undè etiam eodem paratæ pillulæ & potiones, ad corrigendam & detergentem hanc pituitam sunt optimæ; ita prostant pillulæ *Quercetani* ex ammoniaco, item lac ammoniac. *Bartolei Encyclopæd. lib. 5. ultimo* paratum ex ammoniaco, cum ℞ ex citri succo st. ato, facit & huc spirit. ex gumm. ammoniaco cum virid. ær. & ♀ & atus, admodum incisivus, penetrans, & resolutivus pituitæ viscidæ vitreæ. Ad ammoniaci vires proximè accedunt reliqua gummata vulgò nota: bdellium, tacamah. sagapen. popan. myrrh. & mastich. &c. Ad evacuandam v. pituitam istam viscidam, colocynthide & ex hac paratis extract. trochisc. alhand. ac aliis nullum præstantius datur, quemadmodum & seqq. hæc potiuncula, licet ingrata, expertissima tamen est in simili dolore à pituitâ vitreâ & ponticâ, tam in intestinis, quàm in specie sub hypochondrio sinistro stabulante. ℞. ʒj. menth. ʒj. cinnam. ʒβ. gummi ammoniac. in ℞ solut. scrup. j. ad

3β. Fri ☉ lat. scrup. β. ad gr. xv. scāmon. rosat. Extr. trochisc. alhand. aa. gr. ij. syrup. de pomis 3β. M. F. potio, quæ unâ vice haustax. s. xij. interdum ultra xv. vices, viscida & mucilaginosā, cum præsentaneo ægri levamine & doloris cessatione eduxit. Præter hæc est & ꝑ dulcis cum laxantibus propinatus, pituitæ vitreæ præstantissimum detergens, unde hujus optimum eradicativum non sine ratione has pillulas appellat *Deodarus in valetud. p. 246. R.* MP. cochiar. min. scrup. j. aquilæ alb. dulcis gr. xvj. aut xx. olei anisi gutt. ij. M. F. pillul. pro unâ dosi. D. S. &c.

§. 9. Nec hic prætereunda sunt Fœa, quorum virtus pituitam hanc viscidam & acidam incidendi & detergendi manifesta erit, si attendatur constare Fœrum primariò ex copioso acido subtili, quod junctum est sufficiente Se volat. de naturâ alcalium, præter feculentias quasdam terrestres cum pinguedine quadam Fœâ intertextas, ratione quorum Sium experti usus est cremor Fœri imprimis cum sal. tartari junctim propinatus; similiter quoque conducit Fœrus ☉ latus, sed non communi modo ex spiritu ☉ li sed ex ipso ☉ lo soluto modo *Tacheniano* paratus. *Vid. hujus clavis ad Hippocratem chym.* non minus quam spiritus Fœri volat. inprimis v. ex fecibus vini prolicitus, beneque rectificatus, aut qui ex Fœro cum ☉ per Retort. tubulatam in Sp. vini propellitur, & post rectificatur, ac saporem & odorem perfectè urinosum volatilem acquirit; spiritus carminativi nomine alias decantatus. Cui præferendus adhuc est spiritus volatilis, qui ex Fœro cum proprio alcali fermentato instar spiritus ☉ * ci subtilis elaboratur, hi ipsi enim convenientissima sunt auxilia, ad corrigendum saporem acrem, ac consistentiam tenacem pituitæ istius viscidæ. Horum Fœrorum vires exaltari possunt, si cum oleis aromaticis convenienter fuerint maritata, sic namque potentius hanc ipsam mitigant & corrigunt, cum ipsa aromatica non sint ultima quæ hanc pituitam alterent & inde orta mala corrigant; De quibus cum jam occasione flatuum plura dicendi ansa suppeditetur, ea vel innuisse sufficiat.

§. 10. Nam flatu sunt, qui ut plurimum cum pituitâ viscidâ & acidâ juncti, dolores immensum augment, & varia simul abdominis

nis Symptomata inducunt: quorum originem jam supra ex vitiosa fermentatione, ab acido peregrino in intestinorum mucosissimo deduximus. Compescunt E. optimè eorum vim & impetum aromatica, hisque cognata alia de Θ e volat. oleoso participantia, mediante quo & acidum fermentativum tanquam hujus contrarium alteratur & destruitur, oborta fermentatio tollitur, & mucilago viscida resolvitur. Usurpantur talia quatenus nunc clysmatum formam infunduntur, nunc unguentorum specie abdomini illinuntur, nunc liquidorum modo propinantur. Simplicia carminantia naturæ aromaticæ, ordinaria clysterum horum ingredientia, in vulgus nota sunt, sufficiat formulam (ut ex ungue Leonem) hic annexisse R. rad. angelic. levistic. aa $\mathfrak{z}\beta$. herb. chamomill. roman. Menth. aa m. i. baccar. lauri $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. juniper. $\mathfrak{z}\beta$. sem. annif. carvi. aa $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. coqv. in f. q. $\mathfrak{v}$. simplic. colat. R. $\mathfrak{z}\mathfrak{x}$. in quibus dissolv. Electuar. de baccis lauri $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. mel. rutac. $\mathfrak{z}\beta$. f. $\mathfrak{z}\mathfrak{v}\mathfrak{j}$. olei $\mathfrak{d}$ at. anif. fenicul. aa $\mathfrak{z}\beta$. olei succini gutt. v. vitell. ovor. Num. i. M. pro clysmate. Huic opem ferat loci dolentis inunctio, parata primario ex oleis $\mathfrak{d}$ atis insigniter penetrantibus (cum nihil aliud sunt quam Θ ia volat. ab acido volat. subpingvi in corpus oleosum concentrata) quorum virtus exaltabitur ponendo desuper lapidem probe calefactum: Parantur tales inunctiones ex oleo chamomill. anethin. castor. laurin. cortic. $\mathfrak{d}$ at. aurantior. carv. cumin. fenicul. anif. rut. Zedoar. Angelic. macis & similibus, modo separatim modo conjunctim inungendis. Stöckeri experimentum fuit litus ex oleo laurin. $\mathfrak{z}\beta$. cum $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. castorei paratus. Parari etiam potest unguentum h. m. R. olei castor $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. olei stillat. angelic. cort. aurantior. cumin. anif. aa $\mathfrak{z}\beta$. chamomil. sapphirin. $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. cum f. q. corporis pro balsamo D. S. **Sälslein gegen die Blähung.** Pertinet huc etiam Galbanerum Paracelsi, ut aliàs in colicis & iliacis doloribus conveniens, ita & in nostris non minus egregium.

§. II. His associanda sunt debita interna & ipsa aromatica; quæ inter agmen ducunt sem. calida, dicta majora (Helmontio minor) scilicet anif. cumin. aneth. fenicul. carv. dauci &c. quorum sapor & odor aromaticus in oleo volat. fundatus, miras habet acidum vitiosum Gas flatuosi generativum, corrigendi & flatus inhi-

bendi dotes; cum præterea singulariter intestinis stomachoque sint amica & ob id intestinorum solamina rectè ab *Helmont.* vocantur *Tr. de flatib. §. 75.* Non enim flatus discutunt, quod inimaginabile, qui aliàs sponte modo viæ sint apertæ exitum quærunt, sed materiam undè flatus exsurgunt alterant & corrigunt, & istam fermentationem vitiosam sistunt, ac ita impediunt, quo minus concretum materiale in flatus s. in Gas Spirituosum vertatur, id quod etiam reliqua vulgò appellata carminantia & in genere quæcunque aromatica præstant. Modus utendi est, ut in vino semina hæc propinentur, in quo lenitè prius ebullierint, ad imitationem *Helmont.* Vel ut frequentibus cohobationibus Spirit. vini benè rectificatus earum virtute imprægnetur: aut quod elegantius evadit remedium; Spirit. vini cum Θ volat. Θ * ci arcte conjunctus, ab iisdem sæpius est abstrahendus, aut cum eorum & atis oleis jungendus, sic enim egregium contra flatus habebitur remedium. Sed præter hæc semina & aromatum, in specie v. Galang. Zedoar. mac. caryoph. cardam. cubeb. virtus, in Θ volat. acriori, oleoso tamen, fundata, stomacho & intestinalis flatibus infestatis potentes fert opes: Quibus ex nostratibus cognata & qf. occidentalia aromata sunt bacc. juniper. laur. cort. pom. aurantior. chamomil. menth. angelic. cumin. salvia & sim. quorum Spiritus & essent. sic dictæ omnibus sufficienter cognitæ. Singulares inter has obtinet virtutes essent. chamomill. in specie roman. combinata cum rad. aromaticâ Zedoar. & cum Spiritu proprio parata, usurpanda à gutt. XX. ad XXX. Nec ultimo loco reticenda est, virtus amygdalar. amarar. quæ artificiosè præparatæ singularem planè vim carminantem obtinent. Hisce vegetabilibus animalium aromata addenda: e.g. castoreum & omnia ex eo parata, it. Zibeth. interno pariter ac externo usu commendatissimum & à Paracelso in Colico dolore umbilico inunctum; Quibus & stercora animalium non minus interdum fragrantia specialiter v. eqvinum addo, quod in flatulentis abdominis affectibus præsentissimam affert opem, undè pariter colicæ ac hystericæ passioni succurrit. Excreta hæc animalium manu nos ducunt ad Θ mirabile concretum Θ num, ex iis ut plurimum petens natales, & inter car-

carminantia vel maxime enitescens. Inprimis v. Spiritus ejus probè cum Spiritu vegetabilium dulcificatus, & ab acore nimio temperatus hic convenit. Eligendus v. pro hoc scopo erit spirit. vini ab aromaticis carminantibus cohobatus, & horum partibus volatil. probè imprægnatus, cujus descriptionem egregiam suggerit *Sylvius prax. p. 90.* hujus duplum cum Spirit. ☉ part. i. junctum & cohobando unitum, egregium subministrat spirit. carminantem. Non dissimili ab hoc modo *Spiritus anticolicus B. Michaelis paratur*, quo excellentius pro hoc malo eradicando non datur.

§. 12. Et hac ferè ratione causæ tolluntur, quibus extirpatis cessare etiam atque evanescere solet, ipsa dolorifica passio. Verum si torminosa hujus subinde recurrant vestigia, aut si mox in principio talis sit vehementiæ, ut aliis prætermiſsis huic ceu primario urgenti occurrendum sit, sui remotionem innuit per anodyna & narcotica usurpanda, quæ inter papaverina emicant remedia, horumque princeps opium, inprimis si in laudatissimum exaltatum fuerit laudanum, cujus saluberrima usurpatio, omnes dolores ex spasmodicis intestinorum convulsionibus obortos à quacunque hi excitentur causâ occasionali exoptatò sedabit. Inprimis si cum aptis specificis combinetur, in specie quidem cum seminibus istis calidis supra laudatis, aut inde elicitis remediis, aut cum castoreatis medicaminibus, quæ singulari virtute convulsivos intestinorum motus, indeq; natos dolores sedant & quietant. Laudanum commendavi opiatum, s. istud quod ex correcto hoc paratur; Cujus correctiones omnes superat quæ fit per fermentationem cum succo cydoniorum videnda *in epist. 45. Cent. 3. Bartolin.* Eandem etiam cum succo pomorum Borstorfiorum instituere *Dn. Praeses* in more positum habet. Juxta hanc est optima ea, quæ per alcalia fixa, primario quidem $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$, hinc Oi , per A vegetabile carbonum præparat. instituitur. Quibus modis paratum opium tutum ac omni laude majus evadit remedium, quod ipsum etiam pro circumstantiarum urgentiâ cum purgantibus propinari potest, præcunte nobis non tantum *Rhumelio* in compositione pillular. antipodagricarum, quas ob laudanum admistum vocat, *Veni Amice surge & ambula: jatreo chym. p. 725.* Sed etiam *Stöcker.* qui *in prax. cap. 36. p. 197.* ceu expertas insigniter ad colicum dolorem commendat has pillul. R. aloës succotr. vel pillul. aleophangin. ʒj. f. scrup. jv. opij, croci, aa. gr. i. vel 2. M. F. pillulæ jejuno stomacho exhibendæ, quas I. dolorem lenire, hinc etiam blandè evacuare asserit, cum speratâ denuò salute. *Confer. River. C. 1. obs. 63. & C. 2. obs. 1. Poter. 3. c. 27. & c.* His & similibus internè usurpatis, nullum dubium est, quin cessaturus sit dolor; Nec minus hos sedat opium cum Clysmatis ano injectum à gr. iij. ad x. mistum, sed caute & ultra quam dosin vix ascendendum *Vid. Borell. C. 4. obs. 92.*

§. 13. Hæc sunt remedia ex fonte Pharmaceutico contra *dolorem hypochondriacum* desumpta; Diæticum quod attinet fontem, hic circa 6. res non naturales dictas, medias inter statum sanitatis & ægritudinum, & vel ad hunc vel ad illum pro varietate circumstantiarum disponentes, primario versatur. Eminet inter has aer, qui viterur frigidus, moderate verò calidus eligatur. Ab hoc sunt *assumpta*, ex quibus respuenda sunt crassa, viscida, dura, & cruda, ut carnes fumo induratae, aut conditæ copioso & comm. quia scilicet proprio & volatili sunt exuta, difficilis coctionis, parci nutrimenti, ac copiosi & vitiosi excrementi, hinc pisces, castaneæ, cydon. pyrus, &c. it. quæcunque astringentia, & fructus horœi, quia hi fermentando facile acescunt, & copiosas flatulentias producunt. Nocet etiam si quod aliud, vinum largius haustum, nam aciditate sua volat. extrâ stomachum toti corpori pestiferâ, intestinis tormina colica, artubus y. parafes inducit: Lactis usus est suspectus, ex eodem verò, separatâ parte caseosâ & butyros â. emergit serum, medicina, *malo hypochondriaco* non inconueniens, videlicet, quatenus abundat & volat. Oso de naturâ armoniacali & ita fordes primarum viarum abstergit, simulque alvum blandè stimulat; Convenit etiam aromatum usus omniaque aromatica: it. allium & alliata, cepaceaque colicæ ex mucilagine acida & inde productis flatibus sunt remedia. Capparum efusus est optimus, cum detergant & incidant fordes mucilaginosas. Panis seligendus est bene fermentatus huic enim; & inprimis fecalino; inest spiritus, acidus volat. stomacho amicus, quia quodammodo ejus fermento est homogeneus; quâ ratione coctionem reliquorum ciborum multorum adjuvat. Condimenta ex sinapi utiliter adhibentur, item pruna & hinc decocta. Potus sit cerevisia probe fermentata, non triticea, quæ sæpius est crassa hinc fermentativa & consequenter flatulenta, non recens, non acida. Vinum absinth. & heleniatum conducit, si malum non sit ab induratis facibus. Somnus moderatus ut dolorem lenit, ita quies egregie ejus exasperationem prohibet. *Motus* nimius in lecto & jactatio in quietâ dolorem exasperat, ac violentâ corporis contorsione abdominisque compressione, mutuum intestinorum in se invicem ingressum, ac tandem ileum inferre potest demonstrante *boc Cl. Sylvio prax. Cap. 15. §. 19. Alvus*, quantum fieri poterit, servetur aperta, eadem obstructa arte provocetur. Vomitus hic est utilissimus, eumque singulis mensibus semel provocandum esse, vel optime monet *Langvius lib. 1. ep. 30.* id quod inprimis vitam sedentariam agentibus dictum esto. Denique ne malum hoc exasperetur cum vehementiores animi affectus, tum præcipue ira, viperino sanguine pejus est vitanda.

F I N I S.

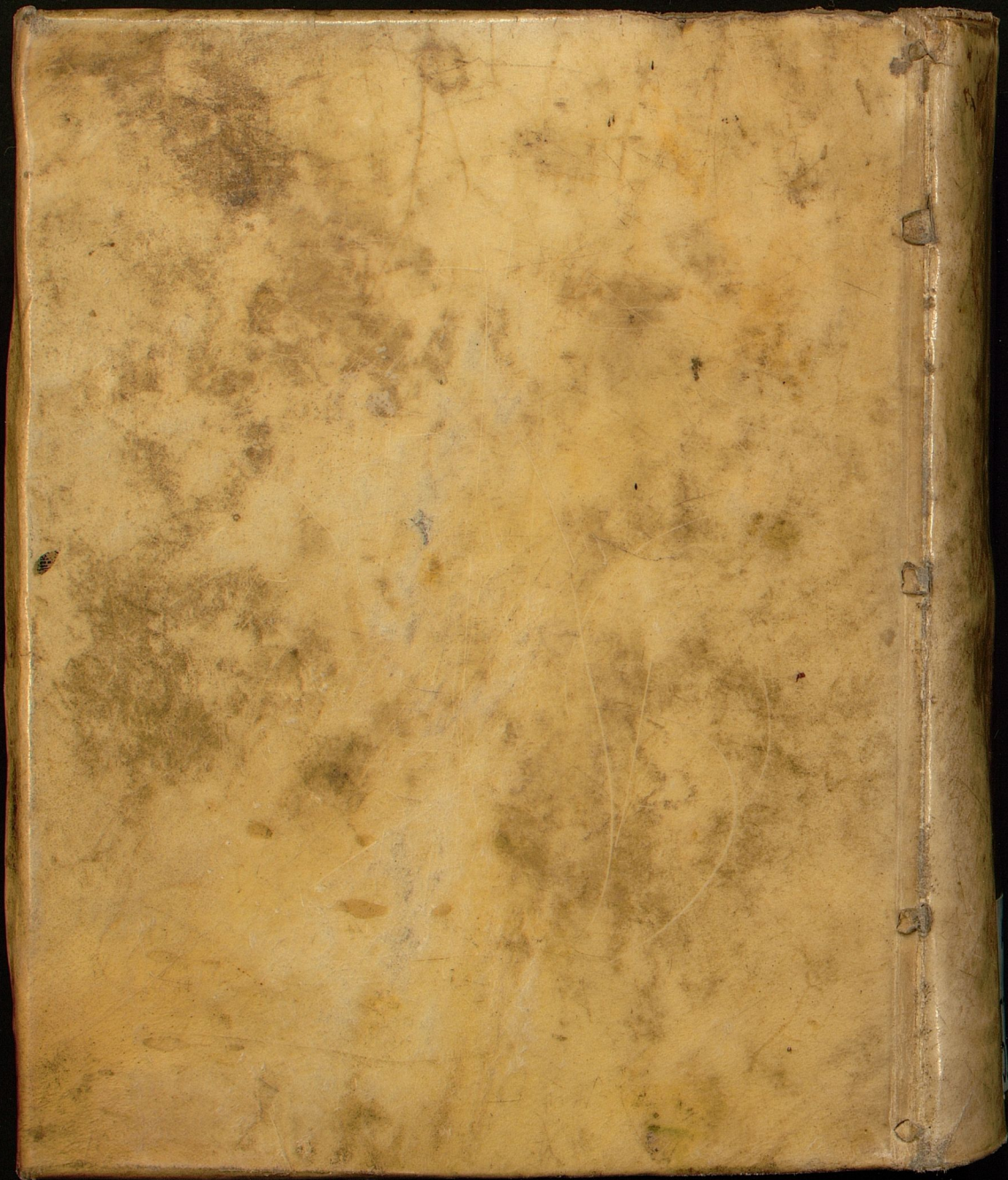
153154

X2615746

R

1017

36.
DISPUTATIO MEDICA *ms 47*

De

DOLORE HY- POCHONDRIACO,

vulgò sed falsò
putato

SPLENETICO,

Quam

Sub Præsidio

Viri Nobilissimi & Experientissimi

MICHAELIS ETTMULLERI,

Phil. & Med.D.

Publicæ Philiatorum censuræ submittit

Author-Respondens

EMANUEL BLUM,

Hamburgensis.

Ad diem 4. Maji. Anno M. DC. LXXI.

H. L. Q. S.

L I P S I Æ,

Apud NICOLAUM SCIPIONEM.

Anno M. DC. LXXXIII.

